

Appendiksoversigt

Bilag 1

Undersøgelsesbeskrivelse

Bilag 2

Spørgeguide til kvalitative interviews

Bilag 3

Interviewoversigt

Bilag 1

Undersøgellesbeskrivelse NCK 2.5, undersøgelse 3 - fase 2

Titel

Barrierer for udbredelsen af og praksis for anerkendelse af realkompetencer

Baggrund, begrundelse og relevans

Anerkendelse af realkompetencer indebærer, at deltagere skal have vurderet deres realkompetencer, dvs. samlede viden, færdigheder og kompetencer med det formelle uddannelsessystem som målestok, og bestemmelserne herfor blev vedtaget i Lov 556 af 6. juni 2007. Det betyder, at alle udbydere af voksen- og efteruddannelse har pligt til at tilbyde individer en vurdering af deres realkompetencer i forhold til målene for et eller flere fag/moduler, der indgår i uddannelserne og disses adgangs krav.

Denne undersøgelse vil følge implementeringen af lovgivningen, det vil sige udbredelsen af anerkendelse af realkompetencer og samtidig sætte fokus på de vanskeligheder og barrierer, som dette arbejde giver for uddannelsesinstitutionerne og ansøgerne, der ønsker anerkendelse af realkompetencer.

Undersøgelsen arbejder ud fra antagelser om, at der i dokumentations- og vurderingsprocessen kan ske en transfer/transformation af viden færdigheder og kompetencer fra ikke formelle og uformelle læringssammenhænge til det formelle uddannelsessystem, men at det kræver særlige metoder og forudsætninger hos de formelle uddannelsesinstitutioners medarbejdere samt motivation hos deltagerne i realkompetencevurderingen.

Undersøgelsen er fase 2 i undersøgelse 3 i NCK opgave 2.5: Forskningsbaserede undersøgelser og analyser af VEU. Undersøgelse 3 har til hensigt at beskrivelse og analysere udbredelse og barrierer for anvendelse af anerkendelse af realkompetencer.

Forsknings- og analyseplanen fra november 2008 angiver, at der i fase 2 vil blive sat fokus på:

1. Begrebsafklaring, definitioner og teorirammer: Hvilke tilgange har de udvalgte institutioner i forhold til anerkendelse af realkompetencer. Det analyseres med udgangspunkt i lærings- og vurderingsforståelser.
2. Konsekvenser af anerkendelse af realkompetence for uddannelsesniveau og kvalitet. Det fremgår entydigt af lovgivningen, at uddannelsesniveau og kvalitet ikke må forringes i og med RKV anvendes.

3. Den enkeltes udbytte af anerkendelse af realkompetencer. Det fremgår af bemærkninger til lovforslaget, at det forventes, at anerkendelse af realkompetencer har en motiverende betydning for uddannelse og læring, sker dette og hvordan?

4. Kompetenceudvikling i forskellige sektorer og på tværs af disse. Skabes der et øget samspil mellem læring i de forskellige sektorer - altså læring i uddannelse, i arbejdslivet og i den tredje sektor på baggrund af RKV? Hvilke barrierer kan identificeres i forbindelse med RKV.

Denne undersøgelse betragter vi primært som en beskrivelse og analyse af implementeringen af den nye lov om realkompetencer (lov 556 af 6.6. 2007). Derfor har vi valgt at tage udgangspunkt i uddannelsesinstitutionernes arbejde med anerkendelse af realkompetencer.

Undersøgelsesresultaterne vil blive sammenholdt med nordiske (NVL) og europæiske (EU og OECD) forskningsresultater.

Formål

Undersøgelsen skal bidrage til NCK's formål, dvs. at styrke VEU og voksenvejledning i Danmark gennem indsamling og formidling af anvendelsesorienteret viden med fokus på den offentlige indsats og tilbud af kompetenceudvikling til offentlige og private virksomheder.

Den forskningsbaserede undersøgelses formål er at producere og formidle ny viden om arbejdet med anerkendelse af realkompetencer som et led i VEU og voksenvejledning i Danmark.

Mål og undersøgelsesspørgsmål

Den samlede undersøgelse 3 har **tre fokuser**:

Den skal producere viden om, hvor udbredt det er at anvende anerkendelse af realkompetencer, og hvor forankret arbejdet med realkompetencer er i uddannelsesinstitutionerne. Denne viden er primært fremkommet i den kvantitative forundersøgelse og sammenholdes her med fase 2's kvalitative undersøgelsesresultater.

Den skal procedere viden om den gældende praksis for anerkendelse af realkompetencer og kvaliteten i denne praksis.

Den skal endvidere producere viden om barrierer for udbredelsen og forankringen samt barrierer i den gældende praksis.

Det har ledt os frem til flg. **undersøgelsesspørgsmål**:

Hvad befordrer, og hvad forhindrer, at der sker udbredelse og udvikles en praksis for anerkendelse af realkompetencer?

Og vi har formuleret flg. delspørgsmål:

Udbredelse, målgruppe og motivation:

- I hvilke sammenhænge og hvilke målgrupper (individer, arbejdsmarkedsaktører og virksomheder) gøres brug af realkompetencevurderinger, og hvilken mening tillægger de det?
 - o Skaber anerkendelse af realkompetencer motivation for videreuddannelse hos den enkelte?

Institutionel forankring:

- Hvordan er arbejdet organisatorisk forankret?
- Hvilke tilskyndelser er der for, og hvilken status er der i arbejdet med realkompetencevurderinger for ledere, lærere og vejledere i uddannelsesinstitutioner?

Information og relationsskabelse:

- Hvordan informeres, markedsføres, kommunikeres og skabes relationer til potentielle målgrupper for anerkendelse af realkompetencer?
- Hvordan samarbejdes og kobles til virksomheders arbejde med kompetenceudvikling af medarbejderne?
- Hvordan skabes samarbejdsrelationer til andre uddannelsesinstitutioner?

Kvalitet i praksis:

- Hvilken praksis er der etableret for arbejdet med realkompetencevurderinger?
- Hvilke tilgange og forståelser ligger der til grund for arbejdet med anerkendelse af realkompetencer?
 - o Hvordan vælges metoder og proces?
 - o Hvordan arbejdes der med kriterier?
- Hvordan sikres kvaliteten i den gældende praksis for realkompetencevurderinger i og på tværs af institutionerne?
 - o Hvordan skabes der fælles sagsgange?
 - o Hvordan udvikles medarbejdernes kompetencer til arbejdet?
- Hvilke konsekvenser får anerkendelse af realkompetencer for kvaliteten af den efterfølgende uddannelse?

Barrierer:

- Hvilke barrierer for udbredelse kan identificeres i arbejdet med anerkendelse af realkompetencer?
- Hvilke vanskeligheder giver arbejdet med realkompetencevurderinger i uddannelsesinstitutionerne?
- Hvilke barrierer er der for samspil mellem virksomheder og uddannelsesinstitutioner om anerkendelse realkompetencer?
- Hvilke vanskeligheder har ansøgere i en realkompetencevurderingsproces?

Målgruppe for undersøgelsen

Vigtige målgrupper, som kan have gavn af undersøgelsen, er:

- Embedsmænd i Undervisningsministeriet, der har realkompetencevurdering som sagsområde
- Aktører i udvikling af uddannelsessystemet hos arbejdsmarkedets parter

- Ledere og udviklingsmedarbejdere på uddannelsesinstitutioner med ansvar for realkompetencevurdering
- Vidensmiljøer, der understøtter udvikling af uddannelsessystemet

Metoder og undersøgelsesdesign

Metoder

Undersøgelsen har fokus på feltet *anerkendelse af realkompetencer*.

Undersøgelsen gennemføres som casestudier med brug af kvalitative undersøgelsesmetoder som:

- Dokumentstudier
- Observationer
- Interviews (individuelle, gruppe og i fokusgrupper)

Der er valgt kvalitative metoder til denne del af undersøgelsen³, da undersøgelsesgenstandsfeltet *anerkendelse af realkompetencer* er et komplekst fænomen, der kræver fortolkning og forståelse. Det er et fænomen med meningsfulde relationer, interaktion og kommunikation, og hvor modsætninger, forskellige interesser og forståelser er på spil. Interviews vil udgøre hovedparten af undersøgelsesarbejdet. Interviews ser vi som samtaler mellem en eller flere personer, der udveksler synspunkter om temaer, som alle parter er optaget af. Interviewene vil blive forberedt med udarbejdelse af en spørgeguide.

Undersøgelsesdesign

Undersøgelsesdesign vil blive beskrevet ud fra tre aspekter:

- 1) Udvælgelsesplan
- 2) Iscenesættelsesplan
- 3) Iagttagelsesplan

Ad1) Udvælgelsesplan

Undersøgelsen vil blive gennemført som casestudier med udgangspunkt i to voksenvejledningsnetværk¹, hvor uddannelsesinstitutionerne har erfaringer med anerkendelse af realkompetencer.

Vejledningsnetværkene bruges som indgang, da det giver adgang til organisationer, der er involveret i realkompetencevurdering. Vejledningsnetværkenes mål er blandt andet at gennemføre realkompetencevurdering. I netværkene deltager flere uddannelsesinstitutioner, der tilsammen typisk dækker næsten hele spektret af efter- og videreuddannelse: AMU, GVU, AVU, AGU og VVU. Desuden har vejledningsnetværkene etableret relationer til arbejdsmarkedsaktører og virksomheder, så det vil være muligt at undersøge processer på tværs af uddannelsesinstitutioner, arbejdsmarkedsaktører og virksomheder.

Kriterier for valget af vejledningsnetværk har været:

- Erfaring med RKV inden for alle områder.
- Repræsentation af alle VEU uddannelser og erhvervsskoletyper.
- Tilgængelig/få adgang bl.a. derfor ikke med i andre undersøgelser.

¹Oversigt over de 22 voksenvejledningsnetværk i Danmark kan findes på flg. hjemmeside:
<http://www.uvm.dk/Uddannelse/Vejledning/Vejledningsordninger/Voksenvejledning.aspx>

- Forskellige regioner der repræsenterer forskelle i befolknings og erhvervsgrundlag

De to voksenvejledningsnetværk vil være:

- Netværk Aalborg
<http://www.netvaerkaalborg.dk/>
- Kompetence Netværket (Nordsjælland)
<http://www.kompetencenetvaerk.dk/content/>

Ad 2) Iscenesættelsesplan:

Vi har valgt at foretage indledende studier af *dokumenter* og materialer fra hjemmesider, vejledninger mv. fra netværk og institutioner via netværksansvarlige personer. Dokumenter vil blive læst, analyseret og tolket ud fra den tilblivelsesproces og den kontekst, de er skabt i samt den sammenhæng, de bliver læst ind i. Dokumenterne vil være med til at tematisere de spørgeguides, der udfærdiges til de efterfølgende interviews.

De indledende studier vil blive fulgt op af 12-14 semistrukturerede interviews med udvalgte centrale aktører (konsulenter, vejledere, lærere og deltagere). Til interviewene vil blive udarbejdet spørgeguides, der har fokus på de teamtikker, der er formuleret i forskningsspørgsmålene, og de spørgsmål de indledende dokumentstudier har rejst.

De semistrukturerede interviews vil eventuelt blive suppleret med observation af enkelte realkompetencevurderinger. På baggrund af observationerne vil der blive skrevet notater.

De individuelle interviews vil blive fulgt op af 2 fokusgruppeinterview, - 1 for hvert voksenvejledningsnetværk med 8 - 10 repræsentanter for aktører og interessenter fra uddannelsesinstitutioner (ledere, vejledere og lærere), virksomheder og faglige organisationer. Til fokusinterviewene vil der blive udarbejdet en spørgeguide, som vil fokusere på temaer, som ønskes uddybet og drøftet i en gruppe af flere aktører og interessenter på baggrund af de individuelle interviews og gruppeinterviewene. Fokusgruppeinterviewene skal også medvirke til, at den frembragte viden fra de indledende undersøgelser bliver relateret til institutionernes fremtidige arbejde med anerkendelse af realkompetencer.

Ad 3) Observationsplan

Vi har valgt at lydoptage vores interviews og vil transskribere de individuelle interviews.

Fokusgruppeinterviewene vil vi også lydoptage men vil samtidig tage referater til brug i den videre tolkning og analyse.

Observationerne vil blive beskrevet i notatform.

Vi inddrager endvidere dokumenter, materialer, vejledninger og rapporter om RKV fra de enkelte institutioner.

Analyse og teoritilgang:

Analysen af empirien vil tage afsæt i teorier om:

- Formel, uformel og ikke-formel læring
- Anerkendelse og motivation
- Vurdering af læring
- Kvalitet
- Vejledning
- Ledelse og styring
- Implementering

Analysen vil blive delt i fire hovedområder jf. forskningsspørgsmålene:

- Udbredelse, målgruppe og motivation
- Kvalitet i praksis
- Information og relationsskabelse
- Institutionel forankring

Formidling

Rapport

Præsentation på NCK seminar

Artikel i diverse fagblade

Deltagelse på seminarer i de to voksenvejledningsnetværk og institutioner som deltager i undersøgelsen

Bilag 2

Spørgeguide til den kvalitative undersøgelse

NCK Projekt 2.5 - undersøgelse 3

Indledning med præsentation af formål, brug af oplysninger, anonymisering, respons fra dem, fokusgruppeinterview.

Fortæl kort om jer selv, jeres rolle og funktion på skolen i forhold til arbejdet med realkompetencer

A) Udbredelse og motivation (deltagersynsvinkel formidlet gennem institutionen):

- **Ansøgerne kan henvende sig som enkeltpersoner, via deres arbejdsplads, fra en arbejdsmarkedsaktør (fagforening, jobcenter) eller andet. Hvordan er fordelingen mellem henvendelsesformerne?**
 - o Giv nogle eksempler på individer, der har haft en positiv brug af IKV
 - Hvilken baggrund/anledning
 - Hvilke formål/motivation/mening (what is in it, for them?)
 - o Giv nogle eksempler på arbejdsmarkedsaktører, der positivt har brugt IKV
 - Hvilken baggrund/anledning
 - Hvilket formål/motivation/ mening
 - o Giv nogle eksempler på virksomheder, der positivt har brugt IKV
 - Hvilken baggrund/anledning
 - Hvilket formål/motivation/mening
- **Kan I give eksempler på, at deltagere har fået en negativ oplevelse ud af IKV forløbet?**
- Hvordan kan I **iagttage** motivation hos deltagerne fra starten?
- Hvordan kan I iagttage, at motivationen opstår undervejs?
- Hvordan kan I iagttage, at motivationen er med til skabe eller understøtte den enkeltes udvikling og derved skaber sammenhæng til det videre udviklings-/uddannelsesforløb?

B) Institutionel forankring (institutionssynsvinkel):

- **Beskriv hvordan I har organiseret IKV'en på jeres institution.**
 - o Hvem er involveret?
 - o Hvordan er roller og opgaver fordelt?
 - o Hvordan er sagsgang og procedurer?
 - o Er sagsgang og procedurer beskrevet?
- **Hvilken betydning har RKV/IKV/GVU i institutionens vision og strategi?**

- Hvilke retningslinjer har I fået/givet omkring jeres IKV/RKV arbejde fra ledelsen/som ledelse?
 - Om mål eller værdier
 - Økonomiske ressourcer
 - Ledelsesmæssig bevågenhed
- Hvordan bidrager RKV til skolens ydelser og drift?
- **Hvilke holdninger er der til RKV/IKV i jeres institution - og hvilke historier fortælles der om RKV?**
 - **blandt lærerne?**
 - **blandt vejledere?**
 - **Blandt lederne/chefer?**
 - **I administrationen?**

C) Information og relationsskabelse (institutionssynsvinkel):

- **Hvordan informeres om RKV/IKV/GVU på jeres institution til forskellige målgrupper?**
 - Skriftlige materialer?
 - Mundtlig information?
 - IT/hjemmeside?
 - Andet?
- **Hvilke begreber bruger I, når I skal informere om realkompetencer?**
- **Hvilke informationer gives i de forskellige faser af IKV-RKV-processen – (før, under, efter)?**
- **Hvordan kommunikerer og skabes relationer til potentielle målgrupper om mulighederne for anerkendelse realkompetencer?**
 - Individuer (ledige/ medarbejdere, unge/ ældre, tvang/lyst)?
 - Virksomheder (afvikling/udvikling)?
 - Jobcentre (medarbejdere/ledige)?
 - A-kasser(medarbejdere/ ledige)?
- **Hvordan samarbejder I med andre uddannelsesinstitutioner (inden for VVN) om information/ kommunikation/uddannelsesplanlægning for RKV deltagere?**
 - **vejledning og salg** af RKV inden for VVN?
 - IKV/RKV med henvisning til andre institutioner?
 - Henviser til andre institutioner i de efterfølgende uddannelsesforløb?

D) Kvalitet i praksis:

- **Prøv at beskriv, hvordan et typisk RKV/ IKV forløb foregår på jeres institution – hvad sker der for deltageren? – hvad sker der hos vejleder og lærer?**
 - Hvilken varighed har forløbet?
 - Hvad bringer deltagerne med eller sender på forhånd?
 - Hvilke metoder bruges til dokumentation af deltagerens realkompetencer?
 - Hvordan bruges denne dokumentation i vurderingen?
 - Hvordan er samspillet mellem vejleder, faglærer og deltager i vurderingen?

- Hvordan overleveres resultater til deltagerne?
- **Kan I sige noget om, hvorledes RKV/IKV adskiller sig fra en ordinær eksamenssituation?**
 - (RKV som den kontekstløse proces uden tradition og fælles konsensus om rammen)
- **Hvilke tilgange og forståelser ligger der til grund for jeres arbejdet med RKV?**
 - Tilgange til den samlede proces? (skal der ske læring eller kontrol eller en blanding?)
 - Valg af metoder? (skal de kunne skabe refleksion eller kun dokumentation?)
 - Oplever I, at der er forskel på at vurdere kompetencer, som er tilegnet uden for skoleverdenen og kvalifikationer, som er lært andre steder i uddannelsessystemet?
 - Skelner I mellem merit og RKV?
 - Proces, bliver den individuelt tilrettelagt, eller arbejder I med en standard proces?
 - Fælles holdning og tilgang til RKV (arbejder I med en fælles forståelse og tilgang til IKV/RKV?)
- **Hvad er jeres holdning til 'Min kompetencemappe'?**
- **Hvordan sætter I ord på jeres kriterier/det I kigger efter, når I vurderer, og har I delt de kriterier med**
 - andre i processen?
 - andre på institutionens uddannelse?
 - andre inden for fagområdet?
- **Hvordan sikrer I, at vurderingerne er indiskutabelt/entydigt, og at der kan være tillid til jeres vurderinger**
 - hos deltagerne?
 - hos kollegerne?
 - hos aftagerne uden for skolen (markedet, branchen, systemet, samfundet)?
- Hvordan **dokumenterer** I jeres vurderinger i til følge af, at I får klager?
- Hvordan opbevarer I deltagerens dokumentationsmateriale?
- **Hvordan evaluerer og følger I op på jeres IKV praksis?**
- **Hvordan er I blevet klædt på til opgaven med RKV/IKV?**

Er der beskrevet en kvalitetssikringsmodel?

- **Hvilke konsekvenser ser I i brugen af anerkendelse af realkompetencer for det efterfølgende uddannelsesforløb**
 - Studiemæssigt for deltagerne?
 - Motivationsmæssigt for deltagerne?

- Pædagogisk didaktisk for læringsforløbet?
- Niveaumæssigt for uddannelsen?
- Kvaliteten i uddannelsen?
- Andet?

Barrierer:

- **Hvilke barrierer for udbredelse kan I identificere som de primære for arbejdet med anerkendelse af realkompetencer?**
 - Økonomiske?

- **Hvilke er de største vanskeligheder i arbejdet med realkompetencevurderinger for uddannelsesinstitutionerne?**
 - Lærerne?
 - Vejlederne?
 - Ledere?

- **Hvilke er de største udfordringer for uddannelsessystemet i brugen af anerkendelse af realkompetencer?**

- **Hvilke vanskeligheder/udfordringer har ansøgere/brugere/deltagere i en realkompetencevurderingsproces?**

Tak for jeres deltagelse.

Bilag 3

Interviewoversigt

	Institutionstype	Uddannelsesområde	interviewpersoner
1. interview	Handelsskole	GVU og (AMU)	2 vejledere
2. interview	Social og sundheds skole	GVU og AMU	2 vejledere og koordinatore
3. interview	Social og sundhedsskole	GVU og AMU	1 leder
4. interview	AMU Center	AMU og GVU/ merituddannel- se	1 konsulent 1 faglærer
5. interview	AMU Center	AMU/ merituddannelse	1 studievejleder
6. interview	AMU afdeling og er- hvervs akademi	AMU (VVU)	1 konsulent 1 faglærer
7. interview	Teknisk skole	GVU	1 konsulent 1 leder og koordinator
8. interview	VUC	AVU og AGU	1 studievejleder 1 faglærer
9. interview	VUC	AVU og AGU	1 leder
10. interview	Professionshøjskole	VVU og diplom	1 leder/koordinator 1 konsulent/fagperson
11. interview	Fagforening	-	1 uddannelseskonsulent
1. fokusgruppeinter- view	Tværinstitutionelt	Handelsskole Teknisk skole VUC Erhvervsakademi AMU afdeling Social og sundhedsskole	3 vejledere 3 ledere 1 faglærer
2. fokusgruppeinter- view	På tværs af uddannel- sesinstitution og bruge- re og interessenter	Virksomhed Fagforening Jobcenter Uddannelsesinstitution	1 virksomhedsleder 1 medarbejder/ TR 1 jobcenterkonsulent 2 konsulenter uddannelses- institution 1 uddannelsesinstitutions leder